

UTÓSZÓ

Ki volt Radics Mária? A választ a Krúdyhívők tudják: az író nagyanyja. Azt a várpalotaiak teszi hozzá, hogy városukban született, válása után visszatért ide, s gyakorta felkereste őt palotai kis házában legkedvesebb unokája: „Szindbád, az utazó”.

Kell-e ennél többet tudnunk? Felettébb szükséges volna, mert az életműben lépten nyomon előtűnik Radics Mária alakja. Olykor legenda füzért kanyarít köré Krúdy, mint tette azt nagybácsikájával, az úri betyárrá nemesített Krúdy Kálmánnal. A harmadik ilyen legendák övezte személy az életműben a nagyapa, a legidősebb Krúdy Gyula, a „gróf” azaz Radics Mária férje.

Különleges történet az övék. Esküvő az ostromlott komáromi várban, természetesen kint a sáncon, az osztrákok szeme láttára. Költözés Várpalotára, végtelen viták az apóssal, letelepedés Szabolcsban Nagykállón, majd Nyíregyházán. Aztán örökös féltékenykedések (volt miért...), Radics Mária külön költözik a csapodár 48-as vitéztől, majd visszatér Palotára. Hosszú életet élt: 1831-ben született és 1925-ben halt meg.

Mindezekből csak a születési dátum a biztos: 1831. augusztus 28. Minden más családi visszaemlékezésekből, írói álmokké-

pekből derül ki. Ez utóbbiból volt bőven, hiszen mint említettük, a palotai nagymama visszatérő emlékképe Krúdynak. Tőle kapja diákkorában az Ezeregyéjszaka meséit elolvasásra, ő küldi el Podolinba tanulni, ő tanítja meg az álmofejtésre, az okkult tudományokra, a gasztronómiai titkokra s talán még a nőkkel való bánás egynémely fortélyára is. Fel sem lehet sorolni, hány művében tűnik fel Radics Mária a saját nevéen, vagy más, kitalált, szépen csengő női néven: *Palotai álmok, Ál-Petőfi, N. N. Ál-Petőfi, Urak, betyárok, cigányok, Palotai álmok, Dunántúli-Tiszántúlinál, A szakállszárítón, Asszonyságok díja* stb. stb... Akad a kezünkbe egy-két hiteles dokumentum is róla. A várpalotai Krúdy könyvtárban őriznek pl. egy kérvényt, amelyet mint katona-özvegy intézett 1915-ben a várpalotai honvéd csapat gyakorló tér parancsnokságához némi megélhetési segélyéért. (Kérelmét elutasították.)

A híres Krúdy emlékkönyvben (Tóbiás Áron szerkesztésében jelent meg még 1964-ben) egy levelet ad közre a szerkesztő, amelyet Radics Mária az unokájához címzett a háború utáni zűrzavaros napokban, 1919 elején. A levelet látva-olvasva némi kételkedésünk támad a több nyelven író-olvasó művelt nagymama-képről, amelyet az író festett elénk. „Édes Gyula! Egy gondolat bánt engem. Hogy te édes gyula eben a Veszélben lévő Hazánkat meg tudnád menteni ha személesen be utaznád azokat a kétes gon-

*dolkozó vidékeket és a Nagy Kosut ként felráz-
nád ennek az alvó nemzet Lelkét a kik a nem
bánomságon andalognak, a még az elenségeink
fel osztják Hazánkat. Kérlek édes Gyula, ha vol-
nál oly kegyes és Károly Mihálynál ki eszközöl-
néd, hogy mint Honvéd századosnak 26 évig
voltam hites felesége – és nem a szeretője, 83
Éveimre talán segítene engemet. Kis házamat
el kellett adnom a meg élhetésért. Isten veled
édes Gyula szerető nagy anyád Mária.”*

No de hát mindegy ez! Valakinek neki kellene látni a szép feladatnak és Szíj Rezső, Könczöl Imre után mindent kideríteni a Radicsokról: valóban postaszolgálatot tartottak fent a Radics szülők Várpalotán, jól kerestek, gazdagodtak, egyáltalán kik voltak szülők, ki volt Mária testvére, Radics János?, És Mária? Iskolázottsága, házassága, élete csupa csupa izgalmas kérdés.

A Krúdy kiskönyvtár jubileumi kötete ez, a tizedik. Szentendrei Zoltán mecénási kedve töretlen, nyomdája most ünnepelte fennállásának 15. évfordulóját. Mára már az ország jelentős tipográfiai műhelyévé nőtte ki magát, ami legalábbis a szakmai igényességet és színvonalat illeti. A Krúdy sorozat kiadásával igazolja, számára az üzleti célok teljesítésén túl, igen is fontos a jelenlét a könyvek, a szépirodalom világában.

Kötetünkbe olyan írásokat válogattunk, amelyeknek a hőse Radics Mária, a palotai nagymama. Mellé csatoltunk néhány ér-

dekességet, így az író testvérének a visszaemlékezését, elvégre Radics Mária az ő nagyanyja is volt! Aztán Krúdy Mária, az író első házasságából származó leány regényes meséjét, majd Krúdy Zsuzsa a másik leánygyermek eddig kiadatlan levelét, amelyet Könczöl Imréhez címzett, s amelynek másolatát a várpalotai könyvtárban őrzik.

Kötetünk anyagát a várpalotai Krúdy Gyula városi könyvtár munkatársai gyűjtötték össze Koncz Istvánné igazgató asszony vezetésével. Ők aztán avatott hívei Krúdynak, igazolja ezt a sok-sok irodalmi rendezvény, a már meghonosodott Krúdy vacsorák sora, a Krúdy emléktúrák folytonossága – és most ez a kis könyvecske is őket dicséri.

(p.m.)

A KÖZÖLT ÍRÁSOK LELŐHELYEI:

Nagyanyám, a markotányosné = Magyarország aranykertje, Bp. 1985. Móra.

Öreg idő = A fehérlábú Gaálné, 1.k. Bp. 1959. Szépirodalmi.

A fekete lovas = Palotai álmok, Bp. 1914.

Sobriék = A tegnapok ködlovagjai, Bp. 1964. Szépirodalmi.

A tücsök szomorkodik = N. N. (Egy szerelemgyerekek története.) Bp. 2001. Fekete Sas.

Krúdy Gyula látogatásai = Egy krónikás könyvéből, Bp. 1967. Szépirodalmi

Krúdy Ilona: A legfiatalabb testvér emlékeiből = Krúdy Gyula emlékkönyv. Nyíregyháza. 1968.

Krúdy Mária: Szindbád gyermekkora Bp. 1975. Szépirodalmi.

Krúdy Zsuzsa: A palotai nagymama (gépiratos levél Könczöl Imrének címezve. Bp. 1964. március 16. A másolat a várpalotai Krúdy Gyula városi könyvtár helytörténeti gyűjteményében van.)

A címlapon Pfannl Egon rajza látható = Krúdy Gyula: Magyar tájak. Bp. 1959.